

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет історії, політології та національної безпеки

Кафедра політології та публічного управління

Олена Гудзенко

Логіка

(підготовки бакалавра спеціальності «054. Соціологія» освітньо-професійної програми «Соціальний аналіз. Консалтинг.Управління»)

Методичні рекомендації

Луцьк – 2023

УДК 16(072)

Г 93

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (Протокол № 10 від 21 червня 2023 р.)

Рецензент:

Малеончук Г.О. – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України та археології

Гудзенко О.Г.

Г 93. Логіка. Методичні рекомендації до нормативної навчальної дисципліни / Олена Георгіївна Гудзенко. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2023. 50 с.

Методичні рекомендації до нормативної навчальної дисципліни «Логіка» складені відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «054. Соціологія», освітньо-професійної програми «Соціальний аналіз. Консалтинг. Управління». Вони містять опис навчальної дисципліни, її мету та завдання, опис структури навчальної дисципліни, тематичний план змістових модулів та завдання для самостійної роботи, теми семінарських занять, індивідуальні завдання, питання для підготовки до заліку, методи та засоби діагностики успішності навчання; розподіл балів, які отримують студенти; список джерел.

УДК 16(072)

© Гудзенко О.Г., 2023

© Волинський національний університету імені Лесі Українки, 2023

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 Соціально-поведінкові науки 054 Соціологія Соціальний аналіз. Консалтинг. Управління. Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 3
		Семестр 5
		Лекції 26 год.
		Практичні (семінарські) 16 год.
		Лабораторні ____ год.
ІНДЗ: є		Індивідуальні ____ год.
	Самостійна робота 70 год.	
	Консультації 8 год.	
Мова навчання	Українська	Навчальний план 2020 р.

1. Анотація курсу. Курс розроблено, щоб здобувачі мали можливість оволодіти основами логічних знань й вміти їх застосовувати у процесі професійної, навчальної, науково-пізнавальної і соціально-комунікативної діяльності.

2. Пререквізити. Вивчення дисципліни «Логіка» ґрунтується на міжпредметних зв'язках з філософією, історією, соціологією, психологією, педагогікою.

3. Мета і завдання освітнього компонента. Метою викладання навчальної дисципліни є формування вміння логічно мислити; надання систематизованих знань, конструктивних і критичних навичок мислення щодо конкретних практичних ситуацій.

Завдання дисципліни: ознайомити студентів і методично допомогти їм зрозуміти та засвоїти особливості логіки як науки про мислення, основні принципи і закони правильного мислення, зміст основних форм мислення - поняття, судження та умовиводів, їх форм та видів; загальні правила і вимоги доведення і спростування, які розкривають сутність логічної аргументації; основні методи та прийоми раціонального опрацювання інформації; логічні особливості ділового спілкування.

Результати навчання (Компетентності).

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові (спеціальні) компетентності:

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05. Здатність самостійно планувати, організувати та проводити соціологічне дослідження

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання:

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.

II. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем						Форми контролю, бали
	Усього					
		Лек.	Сем.	Конс.	Сам. роб.	
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1. Вступ до логіки						
Тема 1. Вступ до дисципліни “Логіка”. Предмет і мова формальної логіки	8	2	2	1	8	УО, ДС/ 10
Тема 2. Історія логіки як науки	12	4	2	1	10	УО, ДС/ 10
Разом за змістовим модулем 1	20	6	4	2	18	20

Змістовий модуль 2. Традиційна логіка						
Тема 3. Поняття як форма логічного мислення	8	2	2	1	8	УО, ДС, Т, РЗ/ 10
Тема 4. Судження як форма логічного мислення	8	4	2	1	10	УО, ДС, Т, РЗ/ 10
Тема 5. Основні закони формальної логіки	10	4	2	1	10	УО, ДС, Т, РЗ/ 10
Тема 6. Умовивід як форма і засіб формування думки і знання	14	4	2	1	8	УО, ДС, Т, РЗ/ 10
Тема 7. Доведення		4	2	1	8	УО, ДС, Т, РЗ/ 10
Тема 8. Значення логіки		2	2	1	8	УО, ДС/ 10
Разом за модулем 2	40	20	12	6	52	60
ІНДЗ						20
Всього годин, балів	120	26	16	8	70	100

Методи контролю: ДС – дискусія, Т – тести, РЗ – розв’язування задач, ІНДЗ – індивідуальне завдання.

III. Тематичний план змістових модулів та завдання для самостійної роботи

Змістовий модуль 1. Вступ до логіки

Лекція 1. Вступ до дисципліни “Логіка”. Предмет і мова формальної логіки

Вступ до дисципліни “Логіка”. Історичні умови виникнення формальної логіки, її розвиток. Загальна характеристика формальної логіки як науки. Структура сучасної логіки. Мислення як предмет вивчення логіки. Мислення і мова. Поняття про форми і закони мислення. Логіка як нормативна наука. Теоретичне і практичне значення логіки.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

1. Пізнання як мисленнєвий процес.
2. Мислення як предмет вивчення логіки.
3. Логіка як наука про форми і закони мислення.
4. Поняття про логічну форму.
5. Поняття про логічний закон.
6. Проблема істинності та формальної правильності (міркувань) мислення.

Лекція 2. Історія логіки як науки

Становлення і формування логіки в Стародавній Греції. Аристотель як засновник логіки. Логіка Середньовіччя. Індуктивна логіка Ф.Бекона, Д.С.Мілля. Прогрес логіки у XIX–XX ст. Математична логіка. Сучасна неklasична логіка, її відмінність від класичної. Розвиток логіки в Україні.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

1. Основні історичні етапи розвитку логіки.
2. Логіка Давньої Індії.
3. Логіка Давньої Греції.
4. Логіка Середньовіччя (схоластична логіка).
5. Логіка епохи Відродження.
6. Логіка Нового часу.
7. Сучасна логіка.
8. З історії логіки в Україні.
9. Дві концепції виникнення логіки в контексті культури.
10. Логіка на порозі третього тисячоліття.
11. Векторність розвитку ціннісного потенціалу логіки як науки в період постмодерну.

Змістовий модуль 2. Традиційна логіка. Значення логіки

Лекція 3. Поняття

Визначення поняття, його загальна характеристика. Об'єм та зміст поняття, види понять, взаємини між ними. Обмеження та узагальнення понять. Визначення і поділ понять, прийоми, подібні до визначення. Мовні форми виявлення понять. Основні логічні прийоми формування понять. Операції над поняттями і їх значеннями для мислення фахівця.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

1. Поняття про формалізацію.
2. Мислення і мова.
3. Мова як знакова інформаційна система .

4. Логічний аналіз мови – спосіб виявлення логічних форм і законів.
5. Поняття знаку.
6. Основні аспекти мови.
7. Основні семантичні категорії мови.
8. Мова логіки.
9. Поняття про мову логіки висловлень.
10. Поняття про мову логіки предикатів.
11. Роль штучних мов логіки у з'ясуванні структури думки.

Лекція 4. Судження

Загальна характеристика судження. Судження як форма мислення, види судження. Судження і речення. Структура простого судження, його види. Логічна форма судження. Класифікація суджень. Розподіл термінів у простому судженні. Складне судження, його види та істинність. Модальність суджень, взаємовідношення між ними. Безпосередній умовивід - "Логічний квадрат".

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

1. Пропозиційна функція.
2. Судження і речення.
3. Роль питання у пізнанні.
4. Значення судження як форми мислення.
5. „Логічний квадрат”.

Лекція 5. Закони логіки

Поняття про закон мислення. Закон тотожності, закон суперечності (несуперечності), закон достатньої підстави, закон виключеного третього. Ознаки вірного мислення. Закони логіки і формування логічної культури фахівця.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

Формули, що репрезентують структуру завжди істинних думок.

Основні закони логіки як формули істинних думок.

Закони логіки висловлень.

Закони логіки предикатів.

Методологічна роль законів логіки.

Лекція 6. Умовивід

Умовивід як форма мислення, загальні особливості, істинність та хибність, види умовиводів. Структура умовиводу. Види дедуктивних умовиводів (силогізм, полісилогізм, ентимема). Категоричний силогізм, його фігури і модуси. Умовні та розподільні умовиводи. Індуктивні умовиводи, їх особливості і специфіка. Основні риси наукової індукції, її значення в системі людських знань. Аналогія та її види. Гіпотеза як форма розвитку знань. Основні етапи розвитку гіпотези. Загальна характеристика традуктивних умовиводів.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

Основні правила і закони виводів логіки висловлень.

Правила термінів.

Фігури простого категоричного силогізму.

Правила фігур силогізму.

Модуси силогізму.

Скорочений силогізм.

Складні скорочені силогізми.

Методи встановлення причинних зв'язків.

Аналогія як вид умовиводу та її види.

Лекція 7. Доведення. Логічне мислення у контексті інноваційного управління

Поняття доведення (доказу), його структура. Види і різновиди доказів.

Правила доказу.

Поняття спростування. Види спростування. Суперечка і дискусія як різновиди аргументації.

Сутність логічної аргументації. Доведення і спростування. Система правил аргументації. Проблемні ситуації і диспути. Логічні помилки у доказі, пастки у суперечці і способи їх подолання.

Використання теорії аргументації у професійній діяльності. Інноваційне управління, роль у ньому логічного мислення.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

Логічні засади аргументації.

Логічні засоби перевірки коректності доведення і спростування.

Лекція 8. Значення логіки

Соціальне призначення й функції логіки. Роль логіки у формуванні інтелектуальної культури людини. Основні види логічних помилок: паралогізми; софізми; парадокси.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати питання:

1. Логіко-методологічний потенціал наукових проблем.
2. Роль логіки в розвитку систематизації та обґрунтуванні наукового знання.

IV. Контрольні питання до модулів (тести)

1. В загальному вигляді відбиває властивості предметів і явищ, відбиває (називає, позначає) предмети в їх вагомих сутнісних ознаках:

- а) судження;
- б) умовивід;
- в) поняття.

2. Поняття (слова та словосполучення) утворюються шляхом таких розумових процесів:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) умовивід;
- г) порівняння;
- д) абстрагування;
- е) судження;
- ж) узагальнення.

3. Виділення в предметі певних суттєвих ознак є характеристикою такого розумового процесу:

- а) аналіз;
- б) абстрагування;
- в) узагальнення.

4. Сукупність суттєвих властивостей, які притаманні відображеному у даному понятті класу предметів – це:

- а) об'єм поняття;
- б) зміст поняття.

5. Між змістом та об'ємом поняття існує взаємозв'язок:

- а) чим більшим є об'єм, тим меншим є зміст поняття і навпаки;
- б) чим більшим є об'єм, тим більшим є зміст поняття;
- в) чим меншим є об'єм, тим меншим є зміст поняття.

6. В залежності від об'єму, поняття можуть бути:

- а) пустими;
- б) реєстрованими;
- в) конкретними;
- г) одиничними;
- д) загальними.

7. а) поняття, об'єми яких не включають жодного реального предмета, явища, події, називаються _____;

б) поняття, об'єм яких включає понад один предмет, називаються _____;

в) поняття, об'єм якого включає лише один предмет, явище або подію, називається _____.

8. Серед загальних понять виділяють:

- а) реєстровані;
- б) нереєстровані;
- в) абстрактні;
- г) позитивні;
- д) безвідносні;
- е) універсальні.

За змістом формальна логіка виділяє такі види понять (виберіть і напишіть для них пару):

- а) конкретні;
- б) негативні;
- в) безвідносні;
- г) сукупні;
- д) реєстровані.

10. Поняття, які мають органічну єдність і не можуть мислитися окремо, називаються:

- а) безвідносні;
- б) несуккупні;
- в) відносні;
- г) абстрактні.

11. Поняття, які називають групу, клас однорідних предметів як одне ціле, є:

- а) абстрактні;
- б) позитивні;
- в) відносні;
- г) сукупні.

12. З позицій об'єму і змісту поняття «колектив» є:

- а) загальне за об'ємом, конкретне, непарне, сукупне і позитивне поняття;
- б) загальне об'ємом, конкретне, позитивне, непарне, несуккупне поняття;
- в) загальне за об'ємом, абстрактне, позитивне, парне, несуккупне поняття.

13. Якщо у понять немає загальних ознак, то їх називають:

- а) тотожними;

- б) непорівняними;
- в) негативними;
- г) непарними.

14. Між сумісними поняттями можуть бути такі відносини:

- а) тотожність;
- б) співпідлеглість;
- в) часткове співпадіння;
- г) протилежність;
- д) субординація.

15. Між несумісними поняттями можуть бути такі відносини:

- а) рівнозначність;
- б) співпідлеглість;
- в) перехрещення;
- г) протилежність;
- д) суперечність.

16. Поняття, які просто заперечують ознаки одне одного, не замінюючи їх на інші, знаходяться у відносинах:

- а) протилежності;
- б) протиріччя;
- в) перехрещення.

17. Логічна операція переходу від родового поняття до видового шляхом додавання до родового поняття вищоутворюючої ознаки називається:

- а) узагальнення;
- б) обмеження;

в) перехрещення.

18. Логічна операція, яка розкриває зміст поняття або встановлює значення терміну, називається:

- а) судження;
- б) визначення;
- в) умовивід.

19. Зміст звичайних понять пояснюють:

- а) номінальні визначення;
- б) позитивні поняття;
- в) реальні визначення;
- г) відносні поняття.

20. Виберіть правила визначення і поділу понять:

- а) бути пропорційним;
- б) проводитися лише по одній основі;
- в) не містити кола;
- г) бути чітким та ясним;
- д) бути неперервним і не містити стрибків;
- е) не зводиться лише до заперечення;
- ж) члени цієї логічної операції повинні виключати одне одного.

21. Існують такі види поділу:

- а) дихотомічний;
- б) відносний;
- в) безвідносний;
- г) розгорнутий;

д) класифікація.

22. Виберіть прийоми, подібні до визначення:

- а) опис;
- б) суперечність;
- в) характеристика;
- г) роз'яснення шляхом прикладу;
- д) тотожність;
- е) порівняння;
- ж) розрізнення;
- з) судження.

23. Форма мислення, у якій стверджується або заперечується існування предмета як такого, наявність або відсутність у предмета певної ознаки або відношення між предметами, – це:

- а) умовивід;
- б) поняття;
- в) судження.

24. Судження про наявність або відсутність предмета як такого – це:

- а) судження з відношенням;
- б) екзистенційне судження;
- в) атрибутивне судження.

25. На відміну від судження, поняття не має такої характеристики:

- а) існування тісного взаємозв'язку між суб'єктом і предикатом;
- б) наявність об'єму і змісту;
- в) його істинність або хибність.

26. З поняття про предмет (суб'єкт - S) і поняття про ознаку предмета (предикат - P) складається:

- а) кон'юнктивне судження;
- б) еквівалентне судження;
- в) просте судження.

27. Квантор – це:

- а) така складова поняття, яка уточнює об'єм S і стоїть перед ним;
- б) логічний союз, який об'єднує прості судження у складному;
- в) така складова судження, яка уточнює об'єм S і стоїть перед ним.

28. Розмежуйте прості судження 1) за ознакою повноти (кількістю) об'єму та 2) за якістю зв'язки:

- а) часткові;
- б) стверджувальні;
- в) загальні;
- г) заперечувальні;
- д) одиничні.

29. Якщо об'єм одного терміну повністю входить в об'єм іншого або повністю виключається з нього, то термін S або P вважається:

- а) нерозподіленим;
- б) розподіленим;
- в) загальностверджувальним;
- г) частковостверджувальним.

30. Судження "Деякі люди не мають вищої освіти" є:

- а) загальностверджувальним;
- б) загальнозаперечувальним;
- в) частковостверджувальним;
- г) частковозаперечувальним.

31. За видом логічного союзу складні судження поділяють на :

- а) часткові;
- б) кон'юнктивні;
- в) диз'юнктивні;
- г) заперечувальні;
- д) імплікативні;
- е) розподілені;
- ж) еквівалентні;
- з) негативні.

32. Модальні судження:

- а) просто заперечують або стверджують щось;
- б) дають оцінку стосунків між S і P з певної точки зору;
- в) об'єднують прості судження у складному.

33. Відношення сумісності між судженнями поділяють на:

- а) відношення еквівалентності,
- б) відношення суперечності;
- в) логічної підлеглості;
- г) часткового співпадіння;
- д) відношення порівняння.

34 Необхідний, суттєвий і повторюваний у типових ситуаціях зв'язок між думками – це:

- а) закон мислення;
- б) судження;
- в) умовивід.

35. Базові закони формальної логіки — це:

- а) закони тотожності;
- б) закони винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закони перетину.

36. Аристотелем сформульовані такі логічні закони:

- а) закони тотожності;
- б) закони винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закони перетину.

37. Закон _____ означає, що людина, обмірковуючи і характеризуючи щось, повинна виділяти у предметі міркування суттєві ознаки і уникати несуттєвих.

38. Якісно визначає предмети і суттєві явища, що віддзеркалюються у мисленні людини, такий логічний закон:

- а) закон тотожності;
- б) закон винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закон перетину.

39. Найбільш розповсюдженими логічними помилками є:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

40. Ця помилка, як правило, має анекдотичний вигляд:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

41. Суперечка про вербальні поняття, коли учасники дискусій не можуть дійти згоди з причини недосягнення конвенції стосовно змісту того чи іншого поняття

– це:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;

д) логомахія.

42. "Старий морський вовк - це дійсно вовк. Як і будь-який вовк, він живе у лісі. Таким чином морські вовки живуть у лісі" – це приклад:

- а) диверсифікації;
- б) амфіболії;
- в) еквівокації;
- г) еквіваленції;
- д) логомахії.

43. Закон несуперечності виражається формулою: _____ .

44. Закон несуперечності заперечує одночасну істинність таких чотирьох пар протилежних простих суджень, які мають загальний суб'єкт і предикат:

- а) загальностверджувальні і загальнозаперечувальні;
- б) загальностверджувальні і одиничні заперечувальні;
- в) одиничні стверджувальні і одиничні заперечувальні;
- г) загальностверджувальні і частковозаперечувальні;
- д) загальнозаперечувальні і частковостверджувальні;
- е) загальнозаперечувальні і одиничні заперечувальні.

45. В науці достатніми підставами істинності певного положення вважаються:

- а) використання його у минулому;
- б) положення про перевірені факти дійсності;
- в) наукові визначення;
- г) актуальність;
- д) раніше доведені наукові положення;
- е) особистий досвід;

ж) аксіоми.

46. Заперечувальні судження, які знаходяться у взаєминах протиріччя:

- а) сумісні за істинністю та за неістинністю, тобто можуть бути одночасно істинними та одночасно хибними;
- б) несумісні за істинністю, але сумісні за неістинністю, тобто не можуть бути ні одночасно не істинними, ні одночасно хибними;
- в) несумісні ні за істинністю, ні за неістинністю, тобто не можуть бути ні одночасно істинними, ні одночасно хибними.

47. Цей закон має сенс і діє за умов дихотомії (у двозначній логіці). У випадку, коли дихотомія є абсурдною, закон не діє:

- а) закон тотожності;
- б) закон винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закон перетину.

48. Заперечувальними стосовно одне одного є судження:

- а) одиничні стверджувальні і одиничні заперечувальні;
- б) одиничні стверджувальні і частковозаперечувальні;
- в) загальностверджувальні і частковозаперечувальні;
- г) загальнозаперечувальні і одиничні заперечувальні;
- д) загальнозаперечувальні і частковостверджувальні.

49. З базових логічних законів походять такі ознаки вірного мислення:

- а) чіткість;

- б) послідовність;
- в) об'єктивність;
- г) переконливість;
- д) доведеність.

50. У тому, що людина повинна вміти будувати "логічний ланцюг" – усвідомлювати наслідки власних думок, результати наслідків і так якомога далі, – полягає така ознака вірного мислення:

- а) чіткість;
- б) послідовність;
- в) об'єктивність;
- г) переконливість;
- д) доведеність.

Змістовий модуль 2.

1. Висновок будується на кількох посилках у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традуктивних.

2. Виділяють такі види опосередкованих умовиводів:

- а) сукупні;
- б) безпосередні;
- в) безвідносні;

- г) дедуктивні;
- д) індуктивні;
- е) традуктивні.

3. Рух думки йде від загальної закономірності до часткового випадку у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традуктивних.

4. Рух думки йде від часткових випадків до загальної закономірності у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традуктивних.

5. Рух думки йде від одного часткового випадку до іншого часткового випадку у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;

- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традуктивних.

6. Серед дедуктивних опосередкованих умовиводів виділяють:

- а) силогізми;
- б) амфіболії;
- в) умовні умовиводи;
- г) розподільні умовиводи;
- д) еквівокації.

7. Висновок базується на двох посилках, які є судженнями і зв'язані з загальним для них поняттям, у:

- а) силогізмах;
- б) амфіболії;
- в) умовних умовиводах;
- г) розподільних умовиводах;
- д) еквівокаціях;
- е) традуктивних умовиводах.

8. З суб'єкта - меншого за об'ємом терміну (S), предикату - більшого за об'ємом терміну (P) і середнього терміну (M), який не входить до висновку, але входить до обох посилок, забезпечуючи між ними логічний зв'язок, складається:

- а) традуктивний умовивід;
- б) простий силогізм;
- в) індуктивний умовивід;

г) полісилогізм.

9. Виділіть аксіоми силогізму:

- а) все, що стверджується або заперечується про клас предметів, – в цілому стверджується або заперечується стосовно частини або окремого елемента цього класу;
- б) у силогізмі мають бути лише засновок і висновок;
- в) у силогізмі мають бути лише три терміни (суб'єкт, предикат і середній термін);
- г) якщо одна з посилок негативна, то і висновок буде негативним;
- д) якщо одна з посилок негативна, то і висновок не може бути негативним;
- е) з двох часткових посилок певного висновку зробити не можна;
- ж) якщо одна з посилок часткова і висновок буде частковим.

10. Кілька простих силогізмів, які певним чином пов'язані між собою, складають

_____ .

11. Для простеження тривалої залежності між класами предметів застосовується:

- а) аксіома;
- б) логомахія;
- в) сорит;
- г) ентимема.

12. Скорочений силогізм без однієї посилки – це:

- а) аксіома;
- б) логомахія;
- в) сорит;

г) ентимема.

13. Принаймні одна з посилок є умовним (імплікативним) судженням у _____ дедуктивному судженні.

14. Умовні умовиводи поділяються на:

- а) суто умовні;
- б) умовно-категоричні умовні умовиводи;
- в) силогізми;
- г) полісилогізми.

15. Дедуктивний умовивід, в якому хоча б одна з посилок є розподільним судженням, називається:

- а) силогізм;
- б) умовний умовивід;
- в) розподільний умовивід.

16. Серед індуктивних умовиводів виділяють такі:

- а) повна індукція;
- б) часткова індукція;
- в) розділова індукція;
- г) неповна індукція.

17. Опосередковані умовиводи, де рух думки йде від одного часткового випадку до іншого часткового випадку, називаються:

- а) сукупні;
- б) безпосередні;
- в) опосередковані;

- г) безвідносні;
- д) дедуктивні;
- е) індуктивні;
- ж) традуктивні.

18. Форма мислення, що обґрунтовує правильність суджень, істинність яких не є очевидною, шляхом перетворення їх на судження безпосередньо очевидні, називається:

- а) поняття;
- б) умовивід;
- в) судження;
- г) доведення.

19. Структура доведення включає такі складові:

- а) теза;
- б) засновок;
- в) аргументи;
- г) аргументація;
- д) висновок.

20. Виділяють такі види доказів:

- а) умовний;
- б) прямий;
- в) непрямий;
- г) розподільний.

21. Існують такі види спростування:

- а) доведення хибності аргументів;

- б) доведення хибної форми аргументації (того, що теза з аргументів не впливає);
- в) доведення істинності аргументів;
- г) доведення істинності антитези (протилежної вихідній, тези);
- д) доведення до абсурду (доведення того, що наслідки, які випливають з даної тези протирічать дійсності);
- е) доведення хибності антитези.

22. Науковим спором є:

- а) суперечка;
- б) дискусія.

23. Основна логічна помилка, яка полягає у тому, що у якості аргументів беруться не істинні, а хибні судження, які видають або намагаються видати за істинні, називається:

- а) "передбачення аргументів";
- б) хибність основ (аргументів);
- в) "хибне коло".

24. Є такі пастки логічного характеру:

- а) софізми;
- б) «демагогія»;
- в) антиномії;
- г) «тріскотня».

25. Логічно парадоксальні ситуації, які містять у міркуванні певні дефекти, для яких у логіці не знайдено певного рішення, називаються:

- а) софізми;

- б) «демагогія»;
- в) антиномії;
- г) «тріскотня».

26. Необхідний, суттєвий і повторюваний у типових ситуаціях зв'язок між думками – це:

- а) закон мислення;
- б) судження;
- в) умовивід.

27. Базові закони формальної логіки — це:

- а) закони тотожності;
- б) закони винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закони перетину.

28. Аристотелем сформульовані такі логічні закони:

- а) закони тотожності;
- б) закони винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закони перетину.

29. Закон _____ означає, що людина, обмірковуючи і характеризуючи щось, повинна виділяти у предметі міркування суттєві ознаки і уникати несуттєвих.

30. Якісно визначає предмети і суттєві явища, що віддзеркалюються у мисленні людини, такий логічний закон:

- а) закон тотожності,
- б) закон винятковості
- в) суперечності (несуперечності),
- г) виключеного третього
- д) достатньої підстави.
- е) закон перетину.

31. Найбільш розповсюдженими логічними помилками є:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

32. Ця помилка, як правило, має анекдотичний вигляд:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

33. Суперечка про вербальні поняття, коли учасники дискусій не можуть дійти згоди з причини недосягнення конвенції стосовно змісту того чи іншого поняття – це:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

34. "Старий морський вовк - це дійсно вовк. Як і будь-який вовк, він живе у лісі. Таким чином морські вовки живуть у лісі" – це приклад:

- а) диверсифікації;
- б) амфіболії;
- в) еквівокації;
- г) еквіваленції;
- д) логомахії.

35. Закон несуперечності виражається формулою:.....

36. Закон несуперечності заперечує одночасну істинність таких чотирьох пар протилежних простих суджень, які мають загальний суб'єкт і предикат:

- а) загальностверджувальні і загальнозаперечувальні;
- б) загальностверджувальні і одиничні заперечувальні;
- в) одиничні стверджувальні і одиничні заперечувальні;
- г) загальностверджувальні і частковозаперечувальні;
- д) загальнозаперечувальні і частковостверджувальні;
- е) загальнозаперечувальні і одиничні заперечувальні.

37. В науці достатніми підставами істинності певного положення вважаються:

- а) використання його у минулому;
- б) положення про перевірені факти дійсності;
- в) наукові визначення;
- г) актуальність;
- д) раніше доведені наукові положення;
- е) особистий досвід;
- ж) аксіоми.

38. Заперечувальні судження, які знаходяться у взаєминах протиріччя:

- а) сумісні за істинністю та за неістинністю, тобто можуть бути одночасно істинними та одночасно хибними;
- б) несумісні за істинністю, але сумісні за неістинністю, тобто не можуть бути ні одночасно не істинними, ні одночасно хибними;
- в) несумісні ні за істинністю, ні за неістинністю, тобто не можуть бути ні одночасно істинними, ні одночасно хибними.

39. Цей закон має сенс і діє за умов дихотомії (у двозначній логіці). У випадку, коли дихотомія є абсурдною, закон не діє:

- а) закон тотожності;
- б) закон винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закон перетину.

40. Заперечувальними стосовно одне одного є судження:

- а) одиничні стверджувальні і одиничні заперечувальні;

- б) одиничні стверджувальні і частковозаперечувальні;
- в) загальностверджувальні і частковозаперечувальні;
- г) загальнозаперечувальні і одиничні заперечувальні;
- д) загальнозаперечувальні і частковостверджувальні.

41. З базових логічних законів походять такі ознаки вірного мислення:

- а) чіткість;
- б) послідовність;
- в) об'єктивність;
- г) переконливість;
- д) доведеність.

42. У тому, що людина повинна вміти будувати "логічний ланцюг" – усвідомлювати наслідки власних думок, результати наслідків і так якомога далі, – полягає така ознака вірного мислення:

- а) чіткість;
- б) послідовність;
- в) об'єктивність;
- г) переконливість;
- д) доведеність.

43. Найбільш складна форма мислення, яка встановлює нові зв'язки між предметами і явищами на основі вже відомих, це:

- а) поняття;
- б) умовивід;
- в) судження;
- г) доведення.

44. Умовивід має таку структуру:

- а) початок;
- б) завершення;
- в) посилка;
- г) заключення.

45. Судження, яке віддзеркалює вже відомі зв'язки, називається:

- а) початок;
- б) завершення;
- в) посилка;
- г) заключення.

46. Судження, яке віддзеркалює нові зв'язки, називається:

- а) початок;
- б) завершення;
- в) посилка;
- г) заключення.

47. Заключення буде істинним за наявності таких необхідних умов:

- а) якщо посилки істинні за змістом;
- б) якщо умовивід вірний за своєю будовою;
- в) якщо посилки хибні за змістом;
- г) якщо умовивід хибний за своєю будовою.

48. Висновок може бути хибним, якщо:

- а) хоча б одна з посилок хибна;
- б) побудова умовиводу є хибною;
- в) хоча б одна з посилок істинна;

г) побудова умовиводу є істинною.

49. Формальна логіка розрізняє такі види умовиводів:

- а) сукупні;
- б) безпосередні;
- в) опосередковані;
- г) безвідносні;
- д) дедуктивні;
- е) індуктивні;
- ж) традуктивні.

50. Висновок будується лише на одній посилючій у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традуктивних.

V. Питання до семінарських занять

Семінарське заняття 1. Вступ до дисципліни “Логіка”. Предмет і мова формальної логіки

1. Вступ до дисципліни “Логіка”
2. Історичні умови виникнення формальної логіки, її розвиток
3. Загальна характеристика формальної логіки як науки
4. Структура сучасної логіки

Семінарське заняття 2. Історія розвитку логічних знань

1. Розвиток логічних знань в античну добу.
2. Середньовічна (схоластична) логіка.
3. Логіка у Новий час.
4. Прогрес логіки у XIX–XX ст.
5. Розвиток логіки в Україні.

Семінарське заняття 3. Поняття

1. Визначення поняття, його загальна характеристика
2. Об'єм та зміст поняття, види понять, взаємини між ними
3. Обмеження та узагальнення понять
4. Визначення і поділ понять, прийоми, подібні до визначення

Семінарське заняття 4. Судження

1. Судження як форма мислення, види судження
2. Структура простого судження, його види
3. Розподіл термінів у простому судженні
4. Складне судження, його види та істинність
5. Модальність суджень, взаємовідношення між ними

Семінарське заняття 5. Закони мислення

1. Поняття про закон мислення.
2. Закон тотожності, закон суперечності (несуперечності), закон достатньої підстави, закон виключеного третього.
3. Ознаки вірного мислення.

Семінарське заняття 6. Умовивід

1. Умовивід як форма мислення, загальні особливості, істинність та хибність, види умовиводів.
2. Види дедуктивних умовиводів (силогізм, полісилогізм, ентимема).
3. Умовні та розподільні умовиводи
4. Види індуктивних умовиводів.
5. Загальна характеристика традуктивних умовиводів.

Семінарське заняття 7. Доведення

Заняття 1.

1. Поняття доведення (доказу), його структура
2. Види і різновиди доказів. Правила доказу
3. Поняття спростування. Види спростування

Заняття 2.

1. Суперечка і дискусія як різновиди аргументації
2. Логічні помилки у доказі, пастки у суперечці і способи їх подолання
3. Інноваційне управління, роль у ньому логічного мислення

Семінарське заняття 8. Значення логіки

1. Соціальне призначення й функції логіки.
2. Роль логіки у формуванні інтелектуальної культури людини.
3. Основні види логічних помилок:
  - а) паралогізми;
  - б) софізми;
  - в) парадокси.
4. Значення логіки.

VI. Політика оцінювання

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки».

Передбачені поточний та підсумковий семестровий форми контролю. Обов'язковим є контроль засвоєння навчального матеріалу, який стосується самостійної роботи. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, дискусії, тестів, розв'язування задач на семінарських заняттях, оцінювання ІНДЗ.

Здобувачі повинні дотримуватися положень академічної доброчесності, самостійно виконуючи навчальні завдання та слідуючи нормам законодавства про авторське право і суміжні права й положенням «Кодексу про академічну доброчесність ВНУ імені Лесі Українки», відповідно до яких при необхідності посилаються на відповідні джерела інформації.

Якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття з поважної причини, на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття.

VII. Підсумковий контроль

Оскільки при вивченні освітньої компоненти «Логіка» застосовується така форма контролю, як залік, то максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента – 100 балів.

Семестровий залік здобувачі освіти отримують на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

Якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості (набрані під час поточного оцінювання бали анулюються). Під час ліквідації академічної

заборгованості передбачена максимальна кількість отримання балів під час заліку (100 балів). Повторно скласти залік можна не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Значення терміну «логіка».
2. Визначення логіки як науки.
3. Об'єкт та предмет вивчення логіки як науки.
4. Характеристика мислення як об'єкту дослідження логіки. Структура мислення.
5. Характеристика "логічної форми" мислення. Основні форми мислення.
6. Характеристика логічного закону. Основні закони формальної логіки.
7. Поняття "істини" в традиційній (арістотелівській) логіці.
8. Поняття "логічної помилки". Види логічних помилок.
9. Основні принципи логічного аналізу мови як засобу виразу думок.
10. Предмет вивчення семіотики. Характеристика рівнів семіотичного аналізу мовних виразів.
11. Характеристика штучних мов. Поняття "формалізованої мови" в логіці.
12. Сутність основного методу логіки як науки.
13. Місце логіки в пізнавальній діяльності людини.
14. Значення логіки для формування культури (професійної культури) мислення людини.
15. "Поняття" як форма мислення. Логічна структура поняття.
16. Мовні форми виразу понять. Особливості взаємозв'язку поняття і слова.
17. Види понять за змістом і за обсягом.
18. Сумісні та несумісні відношення між поняттями. Зображення даних відношень за допомогою кіл Ейлера.

19. Відмінність між протилежними та суперечливими поняттями.
20. Узагальнення понять як логічна операція.
21. Обмеження понять як логічна операція.
22. Сутність визначення (дефініції) понять як логічної операції. Логічна структура визначення.
23. Логічні різновиди та способи визначень змісту понять.
24. Логічні вимоги (правила) щодо визначення змісту понять.
25. Сутність поділу (класифікації) понять як логічної операції. Логічна структура поділу.
26. Логічні різновиди поділу обсягу понять.
27. Логічні вимоги (правила) щодо поділу (класифікації) обсягу понять.
28. "Висловлювання" як форма мислення. Логічна структура висловлювання.
29. Мовні форми виразу висловлювань. Особливості взаємозв'язку висловлювання і речення.
30. Види висловлювань. Прості і складні висловлювання.
31. Види простих висловлювань. Характеристика атрибутивних, реляційних та екзистенціальних висловлювань.
32. Характеристика простих атрибутивних висловлювань за кількістю та якістю, формалізовані схеми їхньої побудови.
33. Види складних висловлювань, їх характеристика.
34. Умови істинності складних висловлювань.
35. Логічні відношення між висловлюваннями, критерії їх встановлення. "Логічний квадрат" як спосіб зображення відношень між простими атрибутивними висловлюваннями.
36. "Умовивід" як форма мислення. Логічна структура умовиводу.
37. Поняття про необхідні (демонстративні) та імовірнісні (недемонстративні) висновки.
38. Дедуктивний умовивід: визначення, різновиди, правила побудови.

39. Індуктивний умовивід: визначення, різновиди, правила побудови.
40. Умовивід за аналогією: визначення, різновиди, правила побудови.
41. Місце методу аналогії (моделювання) в пізнавальній діяльності людини.
42. Умови підвищення степені вірогідності висновку в імовірнісних умовиводах.
43. Загальна характеристика основних формально-логічних законів.
44. Закон тотожності. Характеристика логічних вимог (норм) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при порушенні даних вимог.
45. Закон несуперечності. Характеристика логічної вимоги (норми) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при її порушенні.
46. Закон виключеного третього. Характеристика логічної вимоги (норми) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при її порушенні.
47. Закон достатньої підстави. Характеристика логічних вимог (норм) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при порушенні даних вимог.
48. Доведення та спростування як логічні операції, їхня логічна структура.
49. Види доведень та спростувань.
50. Логічна характеристика непрямого доведення „від супротивного“.
51. Способи спростувань.
52. Логічні ознаки тези, спростованої шляхом критики: а) самої тези; б) аргументів доведення; в) демонстрації доведення.
53. Правила побудови доведень та спростувань; характеристика найтипівіших логічних помилок, що виникають при порушенні цих правил.
54. Характеристика суперечки як методу вирішення спірних питань. Логічна структура суперечки.
55. Відмінності між дискусією і полемікою як різновидами суперечки.
56. Класифікація суперечок за метою проведення, професійними сферами діяльності людини, організаційними формами проведення.

57. Характеристика конструктивної та неконструктивної суперечок.
58. Поняття стратегії й тактики ведення суперечок. Різновиди тактичних прийомів.
59. Логічні правила ведення суперечок.
60. Логічна характеристика "безпредметної", "безцільної" та "некоректної" суперечок.
61. Софістичні прийоми, що використовуються у суперечках.
62. Некоректні позалогічні (психологічні) засоби впливу на аудиторію в суперечках.
63. Предмет дослідження евристики.
64. Запитання як засіб пізнавальної діяльності. Логічна структура запитання.
65. Види запитань.
66. Логічні правила формулювання запитань.
67. Види відповідей та логічні вимоги щодо них.
68. Поняття логічного методу. Види логічних методів.
69. Теорія як системна форма організації наукового знання. Функції наукових теорій.
70. Види теорій та засоби їх побудови.

VIII. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальним навчально-дослідним завданням для студентів є написання есе.

Есе – це розв’язання конкретної проблеми, яке ґрунтоване на теоретичному осмисленні вивченого матеріалу та опрацьованої літератури з урахуванням суспільно-значущих тем, викладене на 7-8 сторінках (12600-14400 знаків). Есей є однією з найпростіших форм науково-аналітичного тексту. Найчастіше його метою є аргументоване висловлення автором особистої точки зору щодо певної дуже конкретної проблеми.

Структура есею:

- Вступна частина. Формулювання проблеми, якій присвячено есей.
- Реферування праць, в яких висловлено аргументи "за" щодо вказаної проблеми.
- Реферування праць, в яких висловлено аргументи „проти” щодо вказаної проблеми.
- Дискусія автора щодо реферованих вище позицій. Представлення та аргументація своєї точки зору.

В цілому структуру есе можна узагальнити наступним чином:

- назва теми;
- ім’я та прізвище автора;
- короткий зміст (анотація) – 150-200 знаків;
- ключові слова;
- вступ;
- основна частина;
- постановка проблеми;
- аргументація для розв’язку: за і проти;
- висновки (та пропозиції).

Презентація есе полягає у:

- вмінні чітко й аргументовано викласти матеріал;
- вмінні зацікавити аудиторію, вичерпно відповісти на запитання.

В оцінюванні будуть враховані:

- актуальність та чітке формулювання проблеми;
- оригінальність розв'язання;
- аргументація: за і проти.

Тематика есе

1. Специфіка логіки як науки.
2. Характеристика основних історичних етапів розвитку науки логіки.
3. Мислення і мова.
4. Значення класичної логіки на сучасному етапі.
5. Поділ понять та види поділу. Класифікація.
6. Основні логічні прийоми формування понять.
7. Означення /дефініція/ понять та види означень.
8. Правила означення понять і помилки можливі при означенні.
9. Значення логіки для професійної діяльності.
10. Загальна характеристика суджень. Розподіленість термінів у категоричних судженнях.
11. Логічний квадрат.
12. Основні закони логіки.
13. Дедуктивні та індуктивні умовиводи: порівняльний аналіз.
14. Фігури простого категоричного силогізму та їхні основні правила.
15. Логічні помилки, які трапляються в категоричних силогізмах.
16. Основні риси правильного мислення.
17. Поняття та структура умовиводу та його роль у пізнанні.
18. Індуктивні умовиводи та їх *види*.
19. Наукова індукція та її методи.

20. Логічні помилки в індуктивних умовиводах.
21. Аналогія та її види.
22. Гіпотеза як форма розвитку знань.
23. Правила доведення і правила спростування. Помилки при їх порушенні.
24. Паралогізми та софізми.
25. Парадокси та антиномії.
26. Суперечка та її види /диспут, дебати, дискусія, полеміка/.
27. Стратегія і тактика у суперечках.
28. Коректні і некоректні прийоми ведення суперечок.
29. Сутність недопустимих "аргументів", які використовуються у полеміці.
30. Логіка і культура спілкування.

ІХ. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

X. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бандурка О. О., Гвоздік О. І., Кравець В. М. Логіка для правознавців: навч. посіб. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 144 с.

2. Бандурка О. М., Тягло О. В. Юридична логіка: підручник. Харків: Золота миля, 2011. 224 с.
3. Гнатюк Я. С. Лекції з історії логіки. Івано-Франківськ: Видавець І. Я. Третяк, 2009. 148 с.
4. Гудзенко-Александрук О.Г. Логіка. Тестові завдання для студентів денної форми навчання. О.Г.Гудзенко-Александрук. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. 23 с.
// <https://core.ac.uk/download/pdf/153579613.pdf>
5. Гудзенко О.Г. Електронний освітній ресурс: «Логіка: дистанційний курс навчальної дисципліни» (рекомендовано до використання у навчальному процесі (Витяг із протоколу № 7 засідання науково-методичної ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки від 22 червня 2020 року)// <http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=768>
6. Гудзенко О.Г., Поляков В.Г. Програма навчальної дисципліни «Логіка» підготовки бакалавра, галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальності 251 Державна безпека, за освітньої програмою «Державна безпека». Луцьк, 2019. – 33 с.
7. Гудзенко-Александрук О.Г. Логіка та філософія у вищому навчальному закладі як невід’ємні елементи гуманітаризації вищої освіти: методологічний та світоглядний аспекти/ О.Гудзенко// Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, 20 травня 2020 року. Луцьк: Луцький педагогічний коледж, 2020. – С.81-82.
8. Гудзенко О.Г. Логіка та критичне мислення як засоби формування логічної культури й невід’ємні елементи гуманітаризації вищої освіти// Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина, реалії та виклики XXI ст. / XIII читання пам'яті В.Липинського : матеріали доп. учасників VIII Міжнар.

наук.-практич. конф. (17 квітня 2010). – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2010.– С. 145-150.

9. Дуцяк І. З. Логіка: підручник. Київ: Знання, 2010. 406 с.

10. Жеребкін В. Є. Логіка : підручник. Київ : Знання, 2004. 255 с.

11. Карамішева Н. В. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 455 с.

12. Карамішева Н. В. Логіка і правознавство (теоретичні питання і практичні завдання): навчальний посібник для студентів-юристів. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 120 с.

13. Логіка : підручник / В. Д. Титов, С. Д. Цалін, О. П. Невельська-Гордєєва [та ін.]; за заг. ред. В. Д. Титова. – Харків : Право, 2006. – 207 с.

14. Ряшко В. І. Логіка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.

15. Синиця А. С. Логіка : навч. посіб. / А. С. Синиця. Львів : ЛДУФК, 2012. 234 с.

16. Синиця А. С. Методи перевірки правильності виведення висновку із засновків у теорії силогістики. Вісник Львівського університету. 2007. Вип. 10. С. 110–127.

17. Тофтул М. Г. Логіка: навч. посіб. для юристів (короткий виклад). – Житомир: Житомирська облдрукарня, 2007. 222 с.

18. Хоменко І. В. Логіка: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 335 с.

19. Хоменко І. В. Логіка: практикум: навч. посіб. – Київ: Юрінком Інтер, 2002. 237 с.

20. Щербина О. Ю. Логіка для юристів : курс лекцій. Київ: Юридична думка, 2007. 264 с.

21. Kneale, D., Thomas, J., & Harris, K. (2015). Developing and Optimising the Use of Logic Models in Systematic Reviews: Exploring Practice and Good Practice in the Use of Programme Theory in Reviews. PLoS ONE, 10(11), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0142187>

22. Peter B. Andrews, *An Introduction to Mathematical Logic and Type Theory: To Truth Through Proof*. Kluwer Academic Publishers, 2002.

Інтернет-джерела:

1. Загадки для кмітливих. URL: <http://zagadki.org.ua/>.
2. Логіка. Навчальні матеріали онлайн. URL: <https://pidruchniki.com>.
3. Український логічний портал. URL: <http://logic.net.ua>.
4. Riddles with Answers. URL: <https://riddles.tips/>.
5. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <http://plato.stanford.edu/>